

Marc Chagall

Rusiako ertilaria judu Marc Chagall-en pintura bat daukat begi aurrean, izenez "Apparition de la famille du peintre", 1940 garren aldean egiña Parisen.

Kuadro ortan pintore berbera dago, eserita, pintatzen; lanean ari zala-edo, Rusia zuriko Vitebsk-errian utziriko famili osoa ageri zaio, zeru gorri batean. Or ikusten da bizardun judu bat (aita?) eskuan Thora duela, eta ama laztana, eta anai-arrebak, baita ukulluko abere bat ere, denak aidean igeri, aingeru baten ondoan. Taldearen atzetik "Bella" andregaiia duzu ezkontza-jantzian, eskuan lore-sorta bat. Denak, Marc, sendia, aingerua, andregaiia ta aberea zeru gorrian daude. Kuadro-be-aldean, zerua urdintzen dan lekuan, illargia eta Vitebsk-ko etxe kaxkar batzuek ageri dira.

Tankera berekoak dituzu Marc Chagall-en lan guziak, Fantasiáz ta Olertiaz bete-beteak. Kuadro askotan gai berdiñak erabiltzen ditu, ots, illargia, sorterriko kaleak, abere batzuek (ollarra, arraia, beia, auntza...), ormako ordularia, bioliña...

Bioliña esan dugu. Eta biolin orren jotzallea, zein? A!, batzuetan agure zarpatsu bat duzu etxe-gainean bioliña jo ta ke... Bestetan abereak dira musikalaria. Illargia ere bioliña jotzen ari duzu kuadro batean. ("Le cirque".)

Beste lanetan Marc Chagall bera pintatua ikusten dugu. Eta geienetan Bella maiteakin; emen Bella laztantzen, or Bella-ri zerbait eskeintzen, an Bella ta Marc bat egiñak... Gure pintorearen maitegrifiña ongi somatzen da. Eta orregatik eta maiz erabilli oi-ditun gaie-tatik —lizunkeriaren agiriak omen dira-ta— bere ertia lizuntzalea dala diote.

Fantasiáz, Olertiz, Lizuntasunez beteá bere ertia. Beste bi *tasun* ere arki dezazkiokegu bere obrari: Alaitasuna eta Tristetasuna. Or-

tarako ikus dezagun Chagall-sendia nola bizi zan Vitebsken, Marc-en aurtzaroan. Rusiako Tzar-garaian juduak larri zebiltzan, gaizki begiratuak, oinperatuak, baztertuak, beti giristinoen gorrotoaren beldur. Chagall-aita pobria zan, sardinzar-biltoki baten langille. Bizimodu estu ta larri arek ukitu zun betiko ertilariaren biotza, eta, nai ta naiez, Tristetasuna azaltzen da gero ber lanetan. Alaitasuna, ordea, bizi itun artaz azutzeko gogoak sortzen du, ertilaria bere buruaren jabe ikusi-ta. Eta Frantziko uri nagusian, gero ta alaiago ta baikorrrago askatasunari kantatzen dio bere baztergabeko irudimenakin ta kolore alai ta biziaren bidez. Bañan beti, len esan dan bezela, sorterriko oroi tristeak or edo eman nabaitzen dira kuadroetan.

Duen izen aundia amari zor dio. Emakume apal ta ez-ikasi ura oso ona, kementsua ta sendimendu aundikoa omen zan. Amak lagundu zion mutillari ertigintzan aurreratzeko. Berari esker Marc joan zan San Petersburgo-pintura-ikastol nagusira, ogei urte zitula, 1907 garrenean.

Laister Akademiatik atera-ta Maisu Bastk-enganatu zan. An nabaitu zitun, lenengo aldiz, Sartaldeko erti-aizeak, eta Parisera joateko gogoa sortu zitzaion. 1910 garrenean Parisen dago, "Agur Vitebsk, ene jaioterri ori; geldí adi or, ire sardinzarrekin", esan omen zun Rusiatik ateratzean.

Parisen kubismoa loretan zegon orduan. Marc-ek Sortaldeko ertia zekarren, ots, Bizancio-koa eta, batezere, giristino-ikono edo erlijio-irudi-egilleena. Kubismoaz bereala kutsatu arren ez zun galdu bere nortasuna, ezta Sortaldeko erti-usaia. Areago, kubismoari legorra kendu zion bere barruko olerti-iturriari esker. Gero, kubismo-modatik alderatu egin zan, bere bide bereizi ta bakarretik jarraitzeko.

1915-an Bella-kin ezkontza. 1917-an Rusiako matxinada sorturik Vitebsken dugu berriz gizona, Erti-komisario biurtua. 1922-an kargua utzi ta Parisera. Geroztik Europa, Ameriketa ta mundu guzitik zear dabil erakusketak egiten, gero ta ospetsuago.

Chagall-en lanetan argirik ez itzalik ez da, kolore uts-utsa, eta bizia, baizik. Olioaz ez du beti pintatzen. Neurri aundiko lanak uraz ere (aquarellaz) egiten ditu maiz. Uraren bidez, alajaña, olioaz baño garbiago ta biziagoak gelditzen dira koloreak. Bañan olako neurritan koloreak uraz erabiltzeko trebetasun aundia bear.

Grabado-egille ere bikaña Chagall. Veneciako XXIV Bienalean grabado-sari nagusia eman zioten.

Oraingo erti biurri ta nastuagatik zalantzan dauden ertilari gazteak Marc Chagall eredutzat jo dezateke. "Nai dekan eran, biotzak soilki agindutako eran pinta zak, modari kasorik egin gabe!" esaten ari dala dirudi Rusiako judu orren obra zoragarria.

AYALDE